

1935. GADA TAUTSKAITES DATU PIELĀGOJUMS RAJONU UN MŪSDIENU PAGASTU IEDALĪJUMAM

Ilmārs Mežs
Ādams Nēmets (Ádám Németh)

Atslēgas vārdi: 1935. g. tautas skaitīšana Latvijā, iedzīvotāju skaits, etniskais sastāvs, administratīvā iedalījuma maiņas

Latvijā pēdējā gadsimta laikā notikušas būtiskas iedzīvotāju skaita un etniskā sastāva izmaiņas, taču ir grūti šīs izmaiņas analizēt aprīņķu un rajonu, kā arī vēsturisko un tagadējo pagastu robežu nesakritības dēļ. Lai salīdzinātu iedzīvotāju skaita un sastāva izmaiņas dažādās teritorijās, nepieciešami gan pēc iespējas vairāku tautas skaitīšanu dati, gan arī ģeogrāfiski nemainīgs vai savietojams administratīvais iedalījums. Regulāru tautas skaitīšanu izvērsti dati par Latviju ir pieejami par vairāk nekā desmit tautas skaitīšanām vismaz gadsimta garumā (1897, 1920, 1925, 1930, 1935, 1943, 1959, 1970, 1979, 1989, 2000 un 2011), tomēr administratīvais iedalījums šajā laikā ir būtiski mainījies. Jaunā administratīvā iedalījuma novadi veidoti, apvienojoties līdzšinējiem pagastiem, līdz ar to joprojām ir iespējams veikt pārrēķinus no novadiem uz agrākajiem 26 rajoniem un otrādi. Bet līdz šim nav iespējams veikt precīzus salīdzinājumus starp pirmskara 19 aprīņķiem un līdz 2009. g. pastāvējušajiem 26 rajoniem un pavisam grūti salīdzināt vēsturiskos pagastus ar tagadējiem. Rezultātā nav iespējams veikt precīzu iedzīvotāju skaita un sastāva analīzi, salīdzinot pirmskara un pēckara datus. Šī raksta mērķis ir pārvarēt šo administratīvā iedalījuma izmaiņu plaisu, lai varētu precīzi salīdzināt Latvijas iedzīvotāju skaitu un etnisko sastāvu ilgākā laika posmā, izmantojot īpašu aprēķina metodi un nepublicētus 1935. g. tautas skaitīšanas materiālus. Rakstā pirmo reizi publicēti pārrēķinātie 1935. g. tautas skaitīšanas dati rajonu griezumā un par Austrumlatviju arī tagadējo pagastu robežās.

Iedzīvotāju sastāvs Latvijas austrumdaļā ir etniski raibs jau vairākus gadsimtus. Tomēr šeit vērojami izteikti kontrasti — ir visai daudz pagastu ar izteiktu un noturīgu latviešu vairākumu, ir daudz etniski jauktu pagastu un arī tādi, kuros latvieši ir mazākumā. Līdz šim bija visai apgrūtināts salīdzināt dažādu pagastu etniskā sastāva maiņas kopš pirmskara gadiem, vai daudzreiz pat neiespējami, jo mainīto robežu dēļ ir tikai daži pagasti, kuri nav mainījuši robežas. Pie tādiem pagastiem,

kuru teritorija saglabājusies gandrīz nemainīta kopš pirmskara gadiem līdz mūsdienām, var pieskaitīt Medumu (agrāk Kurcuma) pagastu Daugavpils rajonā, Pededzes pagastu Alūksnes rajonā, Kaplavas pagastu Krāslavas rajonā, kā arī Gārsenes pagastu Jēkabpils rajonā. Toties pārējiem robežas ir mainītas, un daudzviet visai ievērojami, piem., Asūnes pagasts pirms kara bijis daudz lielāks un ietvēra arī tagadējo Ķepovas pagastu, kā arī Bērziņu un Svriņu pagasta daļu, bet vēsturiskais

Balvu pagasts ietver arī tagadējos Bērskalnes, Kubulu pagastus un lielu daļu Viksnas pagasta. Ja 1989. g. tautas skaitīšanas datus ir iespējams atrast ziņas arī par atsevišķu apdzīvoto vietu iedzīvotāju skaitu un etnisko sastāvu, tad 1935. g. tautas skaitīšanas datus sīkākas ziņas nav publicētas, izņemot ciemu sarakstu, kurā šādas ziņas ir par 53 Latgales ciemu iedzīvotāju skaitu un etnisko sastāvu¹. Minētajā sarakstā iekļautas arī nelielas apdzīvotās vietas, kur uzrādītais iedzīvotāju kopskaits nesasniedz pat 50 cilvēkus, ja tie bija pagastu centri. Savukārt sarakstā nav iekļauti daudz lielāki ciemi, kuros dzīvoja vairāki simti iedzīvotāju. Nav skaidrs, kā toreiz noteiktas attiecīgo ciemu robežas un kuras mājas iekļāvās vai neiekļāvās attiecīgajā ciemā, jo minētajā sarakstā Ludzas apriņķa Pušmucovā, Lauderose un Poļeščinā uzrādīti attiecīgi tikai 33, 54 un 123 iedzīvotāji, kaut tautskaites uzskaites lapas² uzrāda, ka tajos dzīvoja daudz vairāk — attiecīgi 99, 299 un 362 iedzīvotāji. Savukārt Viļakas iedzīvotāju skaits minētajā ciemu sarakstā ir uzrādīts 1582, bet pēc uzskaites lapām skaits bijis par pieciem simtiem mazāks, pat pieskaitot Eržpoli, kuras lielākā daļa tagad ir Viļakas robežās. Lai varētu salīdzināt pēdējo piecu tautas skaitīšanu datus par iedzīvotājiem un etnisko sastāvu pagastu griezumā, ar 1935. g. apkopotas tautas skaitīšanas uzskaites lapu ziņas par Austrumlatvijas pagastiem, kas ir pārrēķinātas šodienas pagastu robežās. Rakstā iekļauti dati par vēsturiskā Latgales novada pagastiem un pilsētām, izņemot Gauru, Augšpils, Purvmalas, Linavas, Kacēnu un Aiviekstes pagastus, kā arī Abrenes un Gostiņu pilsētas. Papildus vēsturiskās Latgales teritorijai iekļautas ziņas par Latgalei piegulošajiem Sēlijas pagastiem tagadējā Daugavpils un Jēkabpils rajona ietvaros. Latvijas austrumdaļa tika izvēlēta gan tāpēc, ka tajos iedzīvotāju sastāvs jau pirms kara bija salīdzinoši raibs, bet pārējā Latvijā gandrīz vienbāīgi latvisks, gan arī tāpēc, ka par Latgales pagastiem ir iespējams noteikt, kurā pagastā

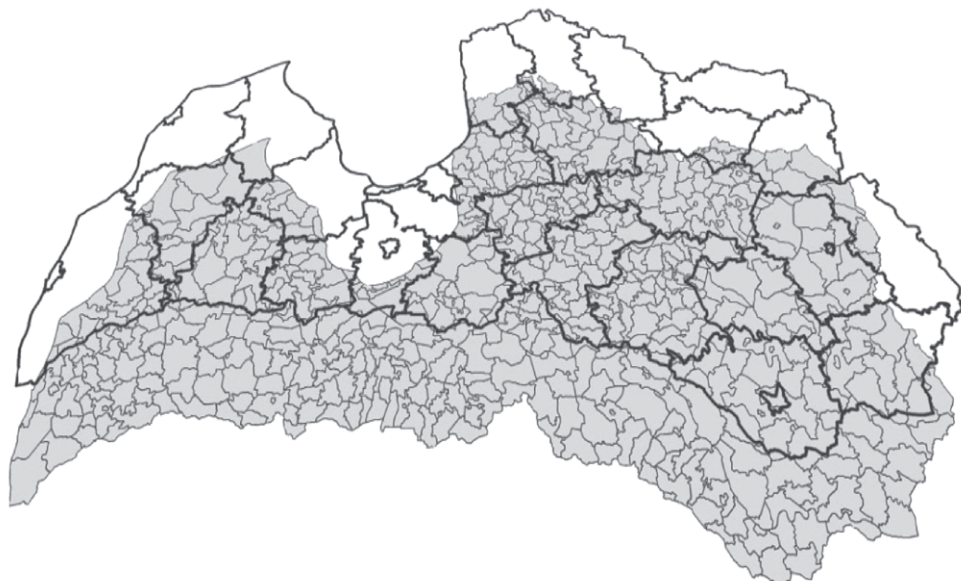
šobrīd atrodas katra no 1935. g. uzskaitītājām apdzīvotajām vietām. Ārpus Latgales, kur lauku iedzīvotāji pārsvarā ir izvietojušies nevis ciemos, bet viensētās, daudzas no kurām pagaidām nav izdevies lokalizēt pat visprecīzākajās kartēs, līdz ar to ļoti apgrūtināta precīzu pārrēķinu ieguve šodienas pagastu platībās.

Metodes

1935. g. tautas skaitīšanas dati par iedzīvotāju etnisko sastāvu 573 pašvaldībās ir publicēti³ 1937. g., taču vairums no tiem nav tieši salīdzināmi ar pēckara skaitīšanu datiem administratīvo robežu maiņu dēļ. Lielā apjoma datus no pirmskara pagastiem ir iespējams pārrēķināt uz vēlākajiem 26 rajoniem, pateicoties modernajām GIS metodēm.

Vispirms tika digitalizēta precīza 1935. g. administratīvā iedalījuma karte⁴, to darot trīs līmeņos (pagastu, apriņķu un visas valsts līmenī), kas ietvēra vajadzību digitalizēt gandrīz 600 robežu poligonus. Autori centās pēc iespējas precīzi veikt karšu digitalizāciju, lai vidējais attālums starp reālo un digitālo pašvaldību robežu nepārsniegtu 1 km. Pašvaldību iedzīvotāju skaits un etniskais sastāvs tika ievadīts datubāzē *dBase* formātā un savienots ar karti. Veicot karšu digitālo saskaņošanu, bija iegūstami precīzi platības un iedzīvotāju blīvuma dati par visām pašvaldībām. Nākamais solis bija uzklāt pirmskara pagastu robežu kartei otru līmeni — 26 rajonu robežas (*1.att.*). Saliekot vienā kartē rajonu robežas ar pirmskara pagastu robežām, automātiski varēja sagrupēt tos pagastus, kas nepārprotami iekļaujas kādā no rajoniem. Tādu ir lielākā daļa, tikai aptuveni katra ceturtdaļa pagasta platības pārklājās vairākos rajonos.

Autori pieņēma, ka iedzīvotāju blīvums un sastāvs starp vairākiem rajoniem sadalīto pagastu atsevišķās daļās ir līdzīgs. Tāpēc iedzīvotāju skaits un tā etniskais sastāvs tika proporcionāli sadalīts atbilstoši platības apjomam, kas iekļaujas viena vai otra rajona robežās. Piem., ja kādā pagastā dzīvoja 600

1. att. Latvijas divu dažādu administratīvā iedalījuma karšu savietošana.
Ā.Nēmets karte

latviešu, 90 krievu un 30 poļu, bet pēckara iedalījumā šis pagasts tika sadalīts starp diviem rajoniem mazākā (1/3) un lielākā (2/3) daļā, tad attiecīgi pirmajam rajonam tika piešķirti 200 latviešu, 30 krievu un 10 poļu, atstājot otrajam rajonam attiecīgi 400 latviešus, 60 krievus un 20 poļus.

Šāda metode ir pietiekami korekta, taču nav perfekta, jo realitātē jebkura pagasta iedzīvotāju sadalījums nav tik vienmērīgs, tomēr iespējamā kļūda ir visai neliela, salīdzinot ar kopējo rajonu iedzīvotāju skaitu, jo šādu problemātisko pagastu skaits un iedzīvotāju daudzums tajos ir relatīvi neliels. Tomēr arī šādi iegūtos datus vajadzēja pārbaudīt, pārlicinoties par katra pagasta teritorijas sadalījumu starp rajoniem sīkākajās vēsturiskajās kartēs — Latvijas ceļu karte (mērogā 1:200000)⁵ un Latvijas armijas štāba topogrāfiskajās kartēs mērogā 1:75000. Pārbaudes rezultātā izrādījās, ka visai bieži sadalīto pagastu apdzīvojumus bija nevienmērīgs, jo reizēm mainīto robežu pagasta daļas bija reti apdzīvotas, vai nemaz neapdzīvotas, jo tur

bija mežu platības un purvi. Tādos gadījumos dati tika attiecīgi precizēti. Vēlākos pētījumos būtu iespējams mazliet precizēt šeit iegūtos skaitļus, taču milzīgais darba apjoms, kas nepieciešams, lai no uzskaites lapām noskaidrotu iedzīvotāju sīku sastāvu pa viensētām un tad tos summētu atbilstoši rajonu robežām, būtu pārāk apjomīgs un laikietilpīgs.

Kurzemes, Vidzemes un Zemgales daudzajos mazajos pagastos ar viendabīgu etnisko sastāvu šāda teritorijas proporciju attiecināšana uz iedzīvotāju etnisko sastāvu ir pieņemama, taču Latgalē pagasti bija gan daudz lielāki, gan arī to iedzīvotāju etniskais sastāvs dažādās pagasta daļās bieži ievērojami atšķīrās. Tāpēc šajā gadījumā precizējumi tika veikti, iegūstot sīkas ziņas par katru atsevišķo apdzīvoto vietu 1935. g. tautskaites uzskaites lapās, kas glabājas Latvijas Valsts Vēstures arhīvā⁶. Piem., vēsturiskais Kapiņu pagasts sadalās galvenokārt starp Preiļu (tagad Aglonas pagasts) un Krāslavas (tagad Kastuļinas pagasts) rajonu, kur Preiļu rajonā ietilpstošā pagasta daļa ir ar izteiktu latviešu

vairākumu, turpretim Krāslavas rajona daļā latviešu īpatsvars ir divreiz mazāks.

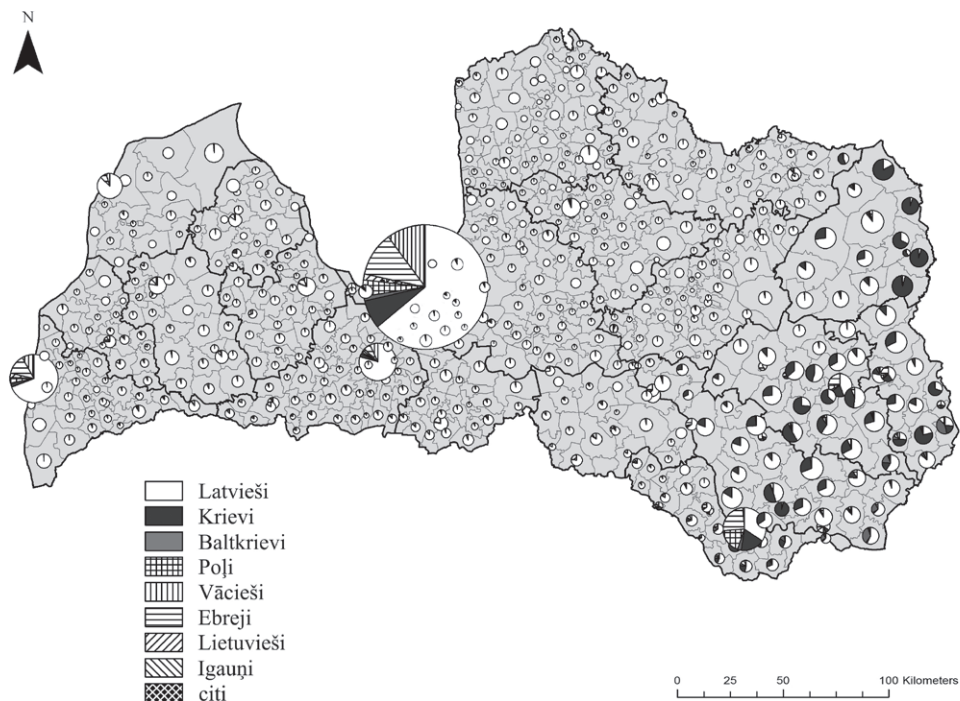
Arī lielākajām septiņām pilsētām bija nepieciešami nelieli korigējumi, jo to teritorijas tika reizēm paplašinātas. Tā Jūrmalas pilsēta aptuveni atbilst triju pirmskara pilsētu teritorijām — Rīgas Jūrmalai, Slokai un Ķemeriem. Līdzīgi arī Daugavpilij jāpieskaita toreizējā Grīvas pilsēta un daži ciemi no Naujenes un Līksnas pagastiem. Arī Rīgai, Rēzeknei un Ventspilij ir jāpieskaita lielāka vai mazāka daļa no kaimiņu pagastiem, kas pēc kara ir pievienoti pilsētām.

Atklājās arī kāda dīvainība — 1935. g. tautskaitē veccticīgo krievu apdzīvotajā Daugavpils apriņķa Biķernieku pagasta teritorijā ietilpstošie vienīgi divi ciemi ar latviešu vairākumu (Unguri un Kudiņi) toreiz nezināmu iemeslu dēļ publicētajos materiālos tika

pieskaitīti blakus esošam Izvaltas pagastam. Tādējādi latviešu skaits un īpatsvars 1935. g. Biķernieku pagastā bija nevis 159 personas, jeb 3%, kā tas ir publicēts oficiālajā skaitīšanas izdevumā, bet gan divas reizes lielāks — 319, jeb virs 6%. Šis labojums attiecīgi mazliet izmaina iedzīvotāju skaitu un sastāvu Krāslavas un Daugavpils rajonu griezumā.

Latvijas pašvaldību etniskais sastāvs 1935. g.

Tagadējās valsts robežās 1935.g. 1467 000 personas, jeb 77% no valsts iedzīvotājiem, bija latvieši. Lielākās mazākumtautības bija krievi (168 000 jeb 8,8%), ebreji (93 000 jeb 4,9%) un vācieši (62 000 jeb 3,3%). Kā redzams 2. att., toreiz aptuveni 3/4 no valsts pašvaldībām bija izteikti viendabīgs (virs 90%) etniskais

2. att. Latvijas pašvaldību iedzīvotāju etniskais sastāvs (1935). Ā.Nēmets karte

sastāvs un tās gandrīz visas bija pašvaldības ar latviešu pārsvaru.

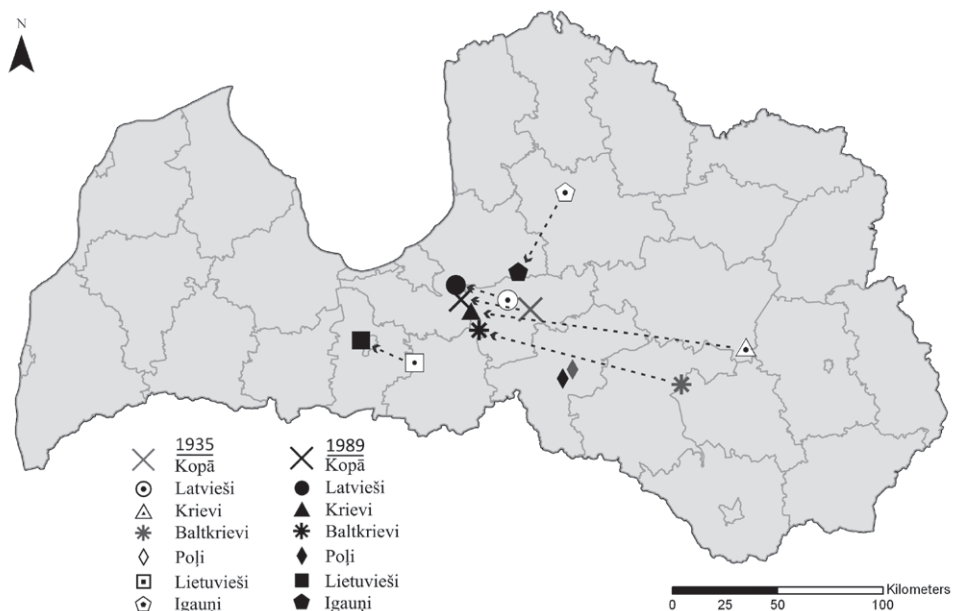
Tomēr bija vairāki interesanti izņēmumi — pārsvarā pareizticīgo krievu apdzīvotie pieci Abrenes apriņķa pagasti un Abrenes pilsēta, kurus 1944. g. pievienoja Krievijai, un vec ticīgo krievu apdzīvotais Biķernieku pagasts Daugavpils apriņķī. Visās šajās vietās bija un ir izteikts krievu vairākums, kaut Purvmalas pagastā 1935. g. vēl tika konstatēts vietējo pareizticīgo latviešu kompakts apdzīvojums ar 1,6 tūkstošiem iedzīvotāju aptuveni 20 ciemos, kuri citās tautas skaitīšanās tika pieskaitīti krieviem⁷. Bez šiem krievu apdzīvotajiem pagastiem jāmin arī nelielais Iršu pagasts ar 92% vāciešu īpatsvaru. Šo vāciešu koloniju dibināja, 1766. g. pārvietojot vietējos latviešus uz blakuspagastiem, bet Iršos noņemot pārceļotājus no Vācijas, lai izveidotu paraugsaimniecības. Iršu kolonija pastāvēja līdz 1939. g., kad to iedzīvotāji emigrēja⁸ un viņu vietā ienāca latvieši no tuvākās apkārtnes un no Latgales. Vēl desmit Kurzemes pagastos vāciešu īpatsvars pārsniedza 10%, maksimumu sasniedzot Kuldīgas apriņķa Kurmāles pagastā (37%). Austrumlatvijā bija četri pagasti, kuros poļu īpatsvars svārstījās no 10 līdz 15%, bet Ilūkstes apriņķa Pilskalnes pagastā poļu īpatsvars sasniedza 26%. Līdzīgi arī lietuviešu īpatsvara maksimums — 27% bija Jēkabpils apriņķa Rites pagastā, bet vēl 16 pagastos to īpatsvars bija starp 10–20%. Arī igauņiem bija seši pagasti ar to īpatsvaru virs 10%, maksimumu sasniedzot Valkas apriņķa Veclaicenes pagastā (20%). Vairums pagastu Kurzemē, Zemgalē un Vidzemē bija ar izteiktu latviešu pārsvaru, vienīgi pilsētās bija relatīvi jaukts etniskais sastāvs. Tomēr etniski visvairāk jaukts iedzīvotāju sastāvs bija Latgales pilsētās. Daugavpils laikam bija viena no etniski visvairāk atšķirīgām pilsētām Baltijā un varbūt Eiropā ar 34% latviešu, 25% ebreju, 18% poļu, 18% krievu un 3% baltkrievu, etniskās diversitātes indeksam sasniedzot 0,76⁹.

Etniskās struktūras reģionālās izmaiņas starp 1935. un 1959. gadu

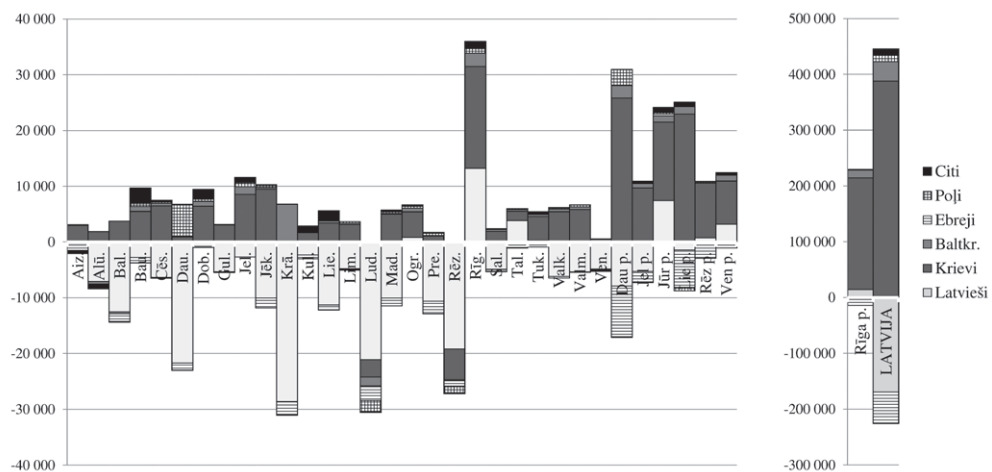
Otrā pasaules kara laikā Baltijas valstis zaudēja apmēram 20% no saviem iedzīvotājiem, kas ir vieni no lielākajiem kara zaudējumiem Eiropā¹⁰. Šajā laikā praktiski visi vācieši (ap 62 000 cilvēku) un ebreji (ap 93 000 cilvēku), kā arī liela daļa čigānu tika izdzēsti no Latvijas kartes. Vispirms lielākā daļa vāciešu devās prom no Latvijas jau 1939. g., bet ebreju vairums tika iznīcināts 1941. g. otrajā pusē. Latvijai nonākot Padomju Savienības sastāvā, sekoja plašas migrācijas straumes — starp 1945. un 1955. g. imigrācijas apjoms uz Baltijas valstīm sasniedza gandrīz vienu miljonu cilvēku¹¹. Latvijā imigrācijas saldo starp 1950. un 1990. g. sasniedza 525 000 cilvēku. Ikgadējais iebrucēju skaits Padomju Latvijā līdzinājās aptuveni pusprocentam no visiem iedzīvotājiem, un tas ir daudz augstāks imigrācijas rādītājs kā jebkurā citā Eiropas valstī¹².

Šie procesi mainīja ne vien valsts etnisko sastāvu, bet arī tā apdzīvojuma ģeogrāfiskā centra izvietojumu (3. att.). Visu mazākumtautību, izņemot tikai igauņu, apdzīvojuma centrs pārvietojās rietumu virzienā — galvenokārt ievērojami pieaugot Rīgas īpatsvaram. 1935. g. tikai 16% no valsts iedzīvotājiem dzīvoja Rīgā, bet 1989. g. Rīgas īpatsvars divkārtšajās līdz 34%. Tajā pašā laikā Latgales iedzīvotāju īpatsvars Latvijā nokritās no 24 līdz 16%. Kamēr latviešu izvietojuma centrs pārvietojās pavisam nelielam, tikmēr krievu un baltkrievu apdzīvojuma nosacītais centrs pārvietojās par vairāk nekā 100 km uz rietumiem. Krievi, baltkrievi un mazākā mērā arī poļi, kas līdz tam izteikti koncentrējās Austrumlatvijā, pēc Otrā pasaules kara apmetās ne tikai Rīgā, bet lielā skaitā arī Kurzemes un Zemgales pilsētās.

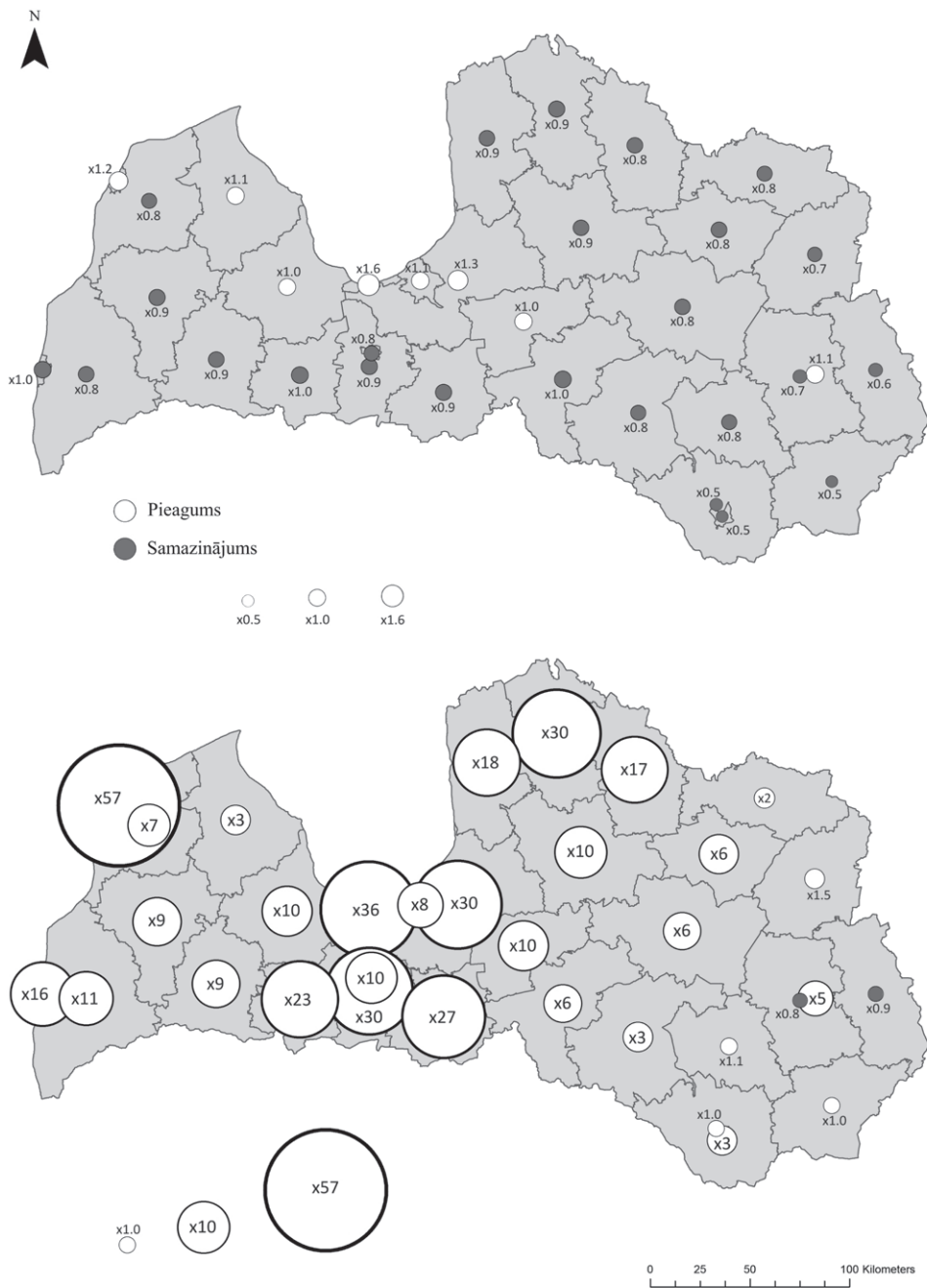
Kopējais iedzīvotāju skaits starp 1935. un 1959. g. pieauga tikai astoņos rajonos no 26, bet pārējos tas krietni saruka. Visstraujāk pieauga iedzīvotāju skaits Rīgas rajonā

3. att. Etnisko grupu apdzīvojuma centra izmaiņas 1935. un 1989.g. Ā.Nēmets karte

4. att. Dažādu etnisko grupu skaitliskās izmaiņas rajonos un pilsētās 1935.–1959.g. Ā.Nēmets diagramma

5. att. Iedzīvotāju etniskā sastāva izmaiņas rajonu griezumā 1935. un 1959.g. Ā.Nēmets kartes

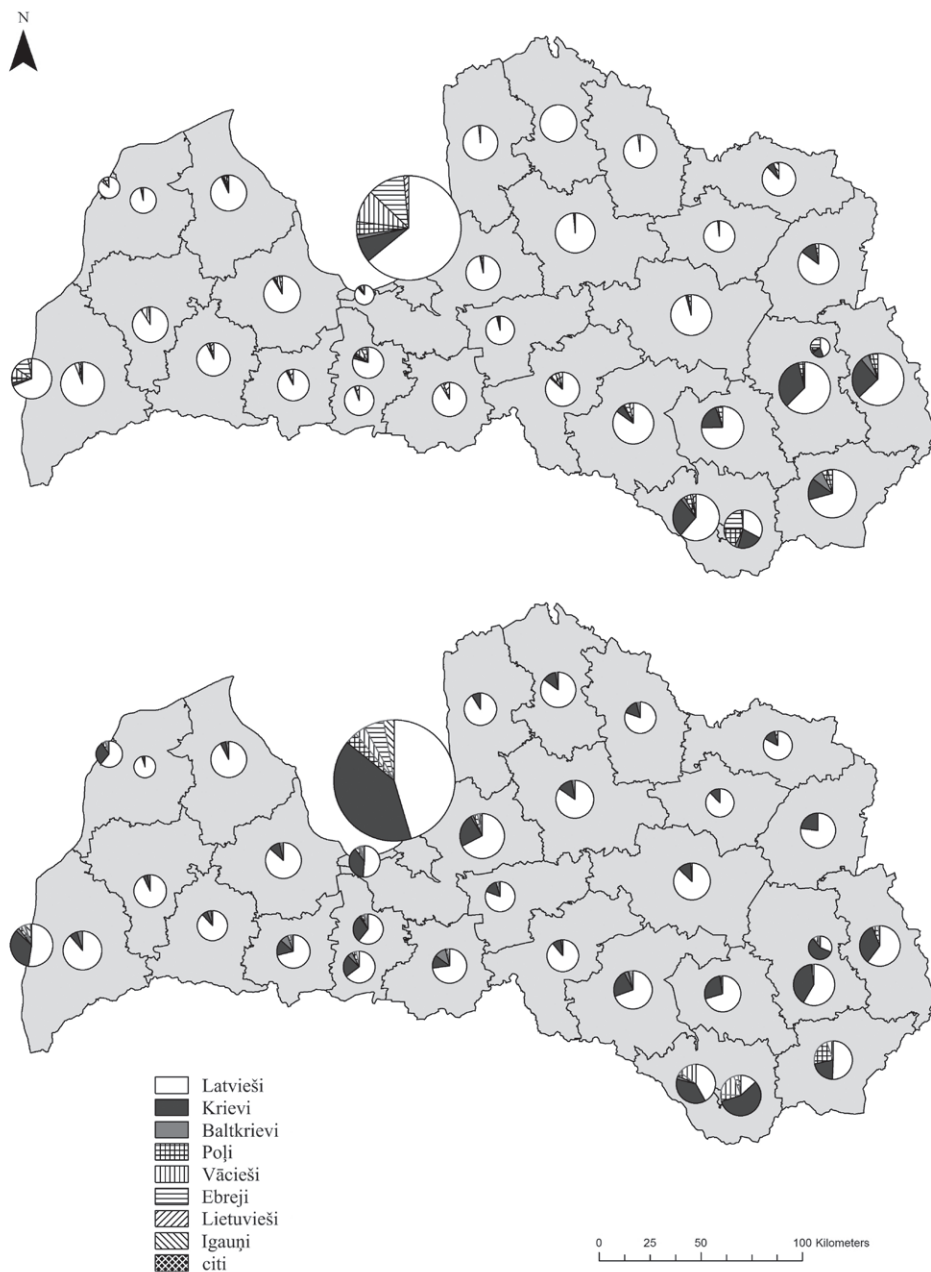
(+37 000), bet Latgalē samazinājās par 119 000, jo tieši latgalieši visaktīvāk pārvietojās uz pārējiem Latvijas novadiem. Neskatoties uz kara un izsūtīšanu izraisīto vietējo iedzīvotāju skaita būtisku samazinājumu, kopējais Latvijas iedzīvotāju skaits tomēr pieauga par desmit procentiem lielā krievu pieplūduma dēļ, turklāt bez lielajām pilsētām iedzīvotāju skaits ir strauji audzis arī Rīgas tuvumā un Zemgales laukos. Turpretim Latgales rajonos iedzīvotāju kopskaits ir strauji sarucis, visvairāk Ludzas rajonā, kur palikuši vien 68%, un Krāslavas rajonā, kur palikuši 71% no pirmskara iedzīvotāju skaita. Vidzemes un Kurzemes rajonos iedzīvotāju skaits ir saglabājies aptuveni līdzīgs vai nedaudz samazinājies. Visu septiņu lielāko pilsētu iedzīvotāju skaits pieauga — visvairāk galvaspilsētā (+194000) un par vismaz 20000 cilvēku Daugavpilī, Liepājā un Jūrmalā. Iedzīvotāju skaita izmaiņas rajonos un lielajās pilsētās noteica divi procesi: vairumā straujš krievu skaita pieaugums, un vairumā gadījumu latviešu skaita samazinājums (4. att.). Lineārā korelācija ir augsta abos gadījumos: $r = 0,912$ un $r = 0,880$ (rajoniem), $r = 0,773$ un $r = 0,994$ lielākajām pilsētām.

Izņemot četrus rajonus — Ogres, Rīgas, Talsu un Tukuma, visos pārējos rajonos latviešu skaits samazinājās vidēji par deviņiem tūkstošiem, bet krievu skaits ievērojami pieauga vidēji par 4,4 tūkstošiem visos citos rajonos, izņemot vienīgi Ludzas un Rēzeknes rajonu. Starp lielākām pilsētām latviešu skaits pieauga Rīgā, Jūrmalā, Rēzeknē un Ventspilī. Krievu, baltkrievu un ukraiņu skaits pieauga visās lielākajās pilsētās kopumā par 214 tūkstošiem. Latviešu skaits samazinājās Daugavpilī, Jelgavā un Liepājā. Ebreju skaits arī visur samazinājās, bet poļu skaits īpaši nemainījās, vai arī samazinājās pavisam nedaudz, izņemot Daugavpili.

Latviešu īpatsvars bija pieaudzis par vienu procentu tikai divos rajonos — Kuldīgas un Aizkraukles, kur līdz karam bija lielāka vāciešu minoritāte (attieciņi 7 un 5%), kas

pēc kara gandrīz pilnībā bija zudusi. Visos pārējos rajonos un pilsētās bija vērojams lielāks vai mazāks latviešu īpatsvara kritums. Straujākais latviešu īpatsvara kritums notika Jūrmalā (no 87 uz 51%), kā arī Jelgavas (no 91 uz 64%) un Rīgas (no 93 uz 67%) rajonā. Savukārt krievu īpatsvars pieauga visos rajonos un pilsētās, kaut bieži visai atšķirīgos apjomos — vairākos Kurzemes un arī Latgales rajonos krievu īpatsvara pieaugums bija pavisam neliels (3–7 procentu punkti), salīdzinot ar lielajām pilsētām, kur tas svārstījās ap 30 procentu punktiem. Toties Ludzas un Rēzeknes rajonā krievu skaits pat samazinājās, tiem pārceļoties uz lielajām pilsētām. Ventspils rajons izceļas ar visnoturīgāko iedzīvotāju etnisko sastāvu — ar vismazākajām izmaiņām. Tā kā Abrenes apriņķa pieci pagasti un Abrenes pilsēta 1944. g. tika pievienota Krievijai, attiecīgi šeit dzīvojošie 44,6 tūkstoši Latvijas iedzīvotāju palika ārpus pēckara rajonu un pagastu iedzīvotāju skaita. Pēdējā Krievijas tautas skaitīšana liecina, ka šajā teritorijā (Pitalovas rajona Augšpils, Gauru, Linavas, Nosovas, Utroinskas un Tulinskas pagastā, Palkinas rajona Radavas un Kacēnu pagastā, kā arī Petseri (Pečoru) rajona Lauru pagasta dienvidaustrumu daļas desmit ciemos, kas agrāk atradās Kacēnu pagastā) 2010. g. dzīvoja 13,1 tūkstoši iedzīvotāju, no kuriem bija apmēram 60 latviešu¹³. Latvijas vāciešu un ebreju kopējais īpatsvars pirms kara pārsniedza astoņus procentus no Latvijas iedzīvotāju skaita, bet 1959. g. tas līdzinājās vien desmitai daļai no pirmskara apjoma.

Latviešu skaits pieauga visvairāk Jūrmalā — 1,6 reizes, bet straujākais kritums bija vērojams Daugavpilī, Daugavpils un Krāslavas rajonā — apmēram uz pusi. Krievu skaits gandrīz visur ievērojami pieauga, vienīgi Rēzeknē un Ludzas rajonā to skaits mazliet samazinājās. Pārējos Latgales rajonos, kā arī Alūksnes, Jēkabpils un Talsu rajonā (kur jau pirms kara bija manāma krievu minoritāte) krievu skaita pieaugums bija salīdzinoši

6. att. Latviešu skaita (augšā) un krievu skaita (apakšā) izmaiņas starp 1935.un 1959.g. Ā.Nēmets kartes

neliels. Tomēr citos Latvijas rajonos krievu skaits pieauga straujāk nekā vidēji valstī — visvairāk Ziemeļvidzemē, Zemgalē un Rietumkurzemē. Krievu skaits Valmierā, Rīgas un Jelgavas rajonā pieauga vairāk nekā 30 reizes, Jūrmalā 36 reizes, bet Ventspilī 57 reizes (5. att.).

Šādas tendences radikāli mainīja Latvijas etniskā sastāva ģeogrāfisko izvietojumu. Galveno etnisko grupu īpatsvara izmaiņas starp 1935. un 1959. g. rajonu un lielāko pilsētu griezumā attēlotas 6. att. Jo augstāki ir rajona vai pilsētu attiecīgie stabiņi, jo izteiktāka etniskā sastāva maiņa. Ja latviešu un ebreju īpatsvars vidēji nokritās par 10,3 un 1,4 % punktiem, tad krievu un baltkrievu īpatsvars pieauga par 9,7 un 1,3 % punktiem. Vislielākās etniskā sastāva izmaiņas notika Rīgas, Jelgavas, Krāslavas, Daugavpils, Dobeles un Bauskas rajonā, kamēr tas saglabājās gandrīz vai nemainīgs Ventspils, Talsu, Rēzeknes, Saldus un Ludzas rajonā. Lielākajās pilsētās noritēja līdzīgas etniskā sastāva izmaiņas, tikai relatīvi vēl vairāk izteiktas. Lielākajās pilsētās latviešu un ebreju īpatsvars samazinājās par 20,8 un 10,4 procentu punktiem, bet krievu īpatsvars pieauga par 32,3 procentu punktiem, jeb daudz straujāk nekā valstī vidēji.

1935. g. tautskaites dati par Austrumlatviju mūsdienu pagastu robežās

Iedzīvotāju skaits kopš 1935. g. līdz mūsdienām tagadējo pagastu griezumā Austrumlatvijā ir krities visai dramatiski. Kopumā vēsturiskā Latgales teritorija ir zaudējusi pusi no saviem pirmskara iedzīvotājiem, laukos samazinājums ir četrkārtīgs. Vidējā Latgales pagastā palikusi vairs tikai ceturtdaļa no pirmskara iedzīvotājiem, bet vismaz 30 pagastos pat mazāk par 20% iedzīvotāju. Visvairāk iztukšojušies ir pierobežas nomaļākie pagasti — Ludzas rajona Rundēnu un Līdumnieku pagastā ir vairs tikai 11% no pirmskara iedzīvotājiem, par procentu vairāk ir palicis Ludzas rajona Istras un Nirzas pa-

gastā, kā arī Krāslavas rajona Bērziņu un Ķepovas pagastā. Tieši Ludzas rajona dienvidos un Krāslavas rajona austrumos ir visvairāk iztukšoto pagastu, kuros atlicis mazāk par 20% no to pirmskara iedzīvotāju skaita. Savukārt Daugavpils un Preiļu rajonā ir vairāki pagasti, kuros iedzīvotāju skaits saglabājies aptuveni trešdaļas apjomā no pirmskara iedzīvotāju skaita.

Divos pagastos Austrumlatvijā iedzīvotāju skaits ir vairāk kā dubultojies — Kupravā un Strūžānos, kur padomju gados darbojās drenu cauruļu un kūdras ieguves rūpnīcas, un tās attiecīgi piesaistīja iebrucējus. Iedzīvotāju skaits nedaudz pieaudzis arī Kalkūnes pagastā, savukārt nedaudz samazinājies Laucēsā un Naujenē, šie pagasti piekļaujas Daugavpils robežām un būtībā veido Daugavpils piepilsētu, bet pilsētas tiešais tuvums nav ļāvis iedzīvotāju skaitam strauji samazināties. Salīdzinoši neliels sarukums vērojams arī Balvu rajona Žiguru un Rēzeknes rajona Maltas pagastā, kuru centri bija kādreizējie pilsētciemati ar mazpilsētas infrastruktūru. Arī citos pagastos, kas piekļaujas Rēzeknei vai atrodas kādas citas lielākas pilsētas tuvumā, iedzīvotāju skaita kritums nav izteikts — tas ir tuvu pusei. Tikai vienā Austrumlatvijas mazpilsētā iedzīvotāju skaits nokrities vairāk par pusi no pirmskara skaita — tā ir Subate, kur no 1,5 tūkstošiem pirmskara iedzīvotāju palicis mazāk par pusi. Dažās pilsētās pavisam niecīgs iedzīvotāju pieaugums — tā ir Kārsava (102%), Varakļāni (105%), Zilupe (106%) un Viļaka (137%). Vairumā Latgales pilsētu ir palielinājies iedzīvotāju skaits apmēram divas reizes, šajā ziņā straujāk auguši Preiļi (416%) un Balvi (355%).

Iedzīvotāju etniskais sastāvs pārsteidzošā kārtā izmainījies mazāk krasi nekā iedzīvotāju kopskaits. Var pat teikt, ka latviešu īpatsvars Austrumlatvijā ir bijis salīdzinoši noturīgs — lielākas izmaiņas skārušas vien nedaudzus pagastus, bet vairumā pagastu latviešu īpatsvars samazinājies nenozīmīgi vai pat pieaudzis. Tā no visiem 176 Aus-

trumlatvijas pagastiem un pilsētām vairumā latviešu īpatsvars ir izmainījies salīdzinoši nedaudz — līdz desmit procentiem pieaugums ir vērojams 57 vienībās, bet vēl 61 vienībā ir neliels samazinājums. Vislielākais latviešu īpatsvara samazinājums noticis jau minētajā Kupravā un Strūžānos — no 87 līdz 46% Kupravas un no 99 līdz 68% Strūžānu pagastā. Vairāk par 20 procentu punktiem latviešu īpatsvars sarucis ir 13 pagastos, visbiežāk Daugavpils un Krāslavas rajonā. Visstraujāk latviešu īpatsvars kopš 1935. g. palielinājies tajās Austrumlatvijas mazpilsētās, kurās pirms kara dzīvoja daudz ebreju, kas iznīcināti Otrā pasaules kara sākumā. Varakļānos latviešu skaits pieauga no 44 līdz 91%, Aknīstē — no 47 līdz 83%, Kārsavā — no 39 līdz 73%, Preiļos — no 29 līdz 61%, Viļakā — no 40 līdz 65%, kā arī Dagdā un Ludzā. Tomēr netrūkst arī pagastu ar ievērojamu latviešu īpatsvara pieaugumu — Rēzeknes pievārtē esošajā Ozolaines pagastā, kur pirms kara ar lielu pārsvaru dominēja vecticīgie krievi, latviešu īpatsvars pietuvojies Rēzeknes pilsētas rādītājam, pieaugot no 22 līdz 39%. Straujš latviešu īpatsvara pieaugums par 14–17% punktiem noticis arī Balvu rajona Viksnas, Šķilbēnu un Lazdulejas pagastā, no kurienes 20. gs. sākumā šurp ieceļojušie pareizticīgie krievi acīmredzot straujāk izceļoja uz citām Latvijas vietām nekā vietējie latvieši.

Labojumi tautības ailē

Līdz šim mazāk zināmas ir 1935. g. skaitīšanā uzrādītās etniskā sastāva būtiskās izmaiņas atsevišķos Ilūkstes un Daugavpils apriņķa pagastos. Ja salīdzina 1925. un 1930. g. tautas skaitīšanu datus un vēlākos — 1941. g. iedzīvotāju reģistrācijas un 1943. g. tautas skaitīšanas datus ar 1935. g. skaitīšanas publicētajiem rezultātiem, tad apmēram 15 pagastos vērojamas būtiskas etniskā sastāva izmaiņas (*sk. 1. tab.*), ko nevar izskaidrot ar dabiskās kustības, migrācijas vai asimilācijas procesiem. Margērs Skujenieks par Austrumlatvijas katoļiem

raksta: “Atkarībā no ietekmēšanas šie cilvēki vienlīdzīgi labi sevi var uzdot kā par latviešiem, tā arī par baltkrieviem, lielkrieviem vai poļiem”¹⁴. Pārbaudot arhivā uzglabātās 1935. g. skaitīšanas uzskaites lapas, var pārliecināties, ka publicētie rezultāti par šiem pagastiem būtiski atšķiras no saskaitītā. Skaitīšanas uzskaites lapās ar citu tinti vai citā rokrakstā veikti labojumi tautības ailē un reizumis arī valodu prasmes ailē, gan arī redzami dzēsumi un labojumu pēdas, jo visbiežāk lapas aizpildīja ar zīmuli. Vairāk labojumu ir ierakstos par poļiem un baltkrieviem, bet tie sastopami arī lietuviešu un krievu gadījumos. Visbiežāk labots ir saistījums no minētām tautībām uz latviešiem, taču netrūkst arī labojumu no poļu uz lietuviešu tautību un otrādi, no poļu uz baltkrievu un otrādi, kā arī no baltkrievu uz lielkrievu tautību un otrādi.

Daži no labojumiem varētu būt objektīvi, piem., poliski neprotošam lietuvietim vai baltkrievam labota tautība no poļu uz lietuviešu vai baltkrievu, tomēr vairums no labojumiem šķiet veikti bez pamatojuma. Visbeidzot pamanāma nekoncekvence lielkrievu (tā līdz karam apzīmēja krievus), baltkrievu un mazkrievu (ukraiņu) tautību ierakstos. Daži skaitītāji savos iecirkņos visus pareizticīgos krievus ir reģistrējuši kā baltkrievus, kaut arī pārējie skaitītāji citus iedzīvotājus, ieskaitot šo personu radniekus, reģistrējuši kā lielkrievus. Ludzas pievārtē Zvirgzdenes pagasta Banonijas un Fortunapoles apdzīvotajās vietās skaitītājs pierakstījis visus pareizticīgos, kopskaitā 51 iedzīvotāju kā mazkrievus jeb ukraiņus, kas veido iedzīvotāju vairākumu abās apdzīvotajās vietās. Tomēr, pārbaudot personu uzskaites kartītes, nevienam no šiem iedzīvotājiem nav nedz dzimšanas vietas ārpus šī pagasta, nedz no citiem vietējiem pareizticīgajiem atšķirīga uzvārda, nedz arī mazkrievu (ukraiņu) valodas prasmes. Atsevišķiem ukraiņiem bija gan dzimšanas vieta Ukrainā, gan ukraiņu valodas prasme, gan arī atšķirīgs uzvārds. Nevienā citā skaitīšanā šajos ciemos ukraiņi

netika konstatēti, līdz ar to nav pamata viņus pieskaitīt ukraiņiem. Acīmredzot atsevišķiem skaitītājiem bija visai miglains priekšstats par minētajām tautībām, atzīstot par lielkrieviem tādus krievus, kas dzimuši ārpus Latvijas, bet vietējie krievi bieži tika pieskaitīti baltkrieviem vai retumis mazkrieviem. Samērā bieži tautības jēdziens ir jaukts ar pilsonību, jo tautības ailē ir ierakstīts "Latvijas". Arī iepriekšējo gadu skaitīšanās redzamas citādi neizskaidrojamas izmaiņas, kā vien lielkrie-

vu un baltkrievu neizšķiršana vai jaukšana. Piem., 1920. g. skaitīšanā vairāk par 20% no Izvaltas, Makašēnu un Linavas pagasta iedzīvotājiem ir reģistrēti kā baltkrievi, ieskaitot vecticībniekus, bet visu nākamo skaitīšanu rezultātos tur baltkrievu praktiski nav.

Vairākos pagastos šīs tautību maiņas ir izteiktākas nekā citos. Piedrujas un Robežnieku pagasti pirms Latvijas dibināšanas atradās ārpus Vitebskas guberņas trim latviešu apriņķiem (Ludzas, Rēzeknes un Daugavpils)

1. tab. Latviešu, baltkrievu un poļu īpatsvara maiņa 1925., 1930., 1935., 1941. un 1943. g. skaitīšanā atsevišķos Austrumlatvijas pagastos¹⁵

Pagasts	Latviešu īpatsvars, %					Baltkrievu īpatsvars, %				Poļu īpatsvars, %				
	1925	1930	1935	1941	1943	1925	1930	1935	1943	1925	1930	1935	1941	1943
Aulejas un Izvaltas	64	51	69	64	65	8	9	1	6	1	2	0	0	0
Demenes	12	27	52	20	33	39	26	6	23	18	22	12	24	11
Kapiņu	50	52	68	52	54	9	11	1	13	10	10	2	9	5
Kaplavas	18	31	62	31	48	53	31	23	38	15	25	7	9	5
Krāslavas	72	77	90	89	87	13	6	2	9	13	13	5	5	1
Kurcuma	12	24	56	22	24	15	11	9	16	31	32	6	32	15
Laucesas	11	32	41	19	23	6	5	2	11	23	15	11	22	12
Naujenes	20	46	37	31	33	2	1	1	4	5	8	0	7	3
Piedrujas	3	17	57	7	13	92	68	34	82	2	10	3	2	0
Robežnieku	5	24	62	14	19	53	51	26	75	23	19	8	11	3
Salienas	29	38	56	30	51	24	22	12	21	9	13	3	13	5
Silenes	11	40	69	18	22	33	15	4	34	3	2	1	2	0
Skaistas	41	45	88	58	80	49	28	2	10	5	20	4	7	3
Skrudalienas	16	31	52	13	17	25	10	5	24	8	12	2	11	9
Sventes	55	54	65	47	45	9	19	12	35	24	19	15	32	13

un tika pievienoti Latvijai no Drisas apriņķa 1920. g. Šos izteikti katoliskos pagastus, kuru teritorija precīzi atbilst tagadējā Krāslavas novada Piedrujas, Indras un Robežnieku pagastam, 20. gs. sākumā vairs nevarēja uzskatīt par latviešu etniskajā teritorijā ietilpstošajiem, kaut daudziem vietējiem baltkrieviem bija latviska izcelsme un joprojām tiem ir izplatīti latviski uzvārdi (Spalvis, Bārtulis, Geidāns, Plotiņš, Bidzāns u. c.). Ja 1925. g.

skaitīšanā konstatēja pavisam nelielu latviešu klātbūtni (3–5%), tad 1930. g. tas jau bija palielinājies līdz 17% Piedrujā un līdz 24% Robežniekos, kas aptuveni varētu atbilst reālai situācijai, jo gar valsts robežu tika sekme māta latviešu viensētu rašanās, palielinājās robežsargu, skolotāju, kā arī dažādu ierēdņu un uzņēmēju skaits, kuri vairumā bija latvieši. Tāpēc 1935. g. skaitīšana uzrāda divas trīs reizes lielāku latviešu skaitu, bet nāka-

2. tab. 1935. g. tautas skaitīšanas laboto uzskaites lapu skaits atsevišķos Austrumlatvijas pagastos¹⁶ (B — baltkrievi, P — poļi, L — latvieši, K — krievi, LE — lietuvieši)

Pagasts	Kopā iedzīvotāju	no B uz L	no P uz L	no LE uz L	no K uz L	no P uz B	Kopā labotie	%
Aulejas	7336	374					374	5%
Demenes	3521	702	368		46		1116	32%
Jasmuižas	6629		353				353	5%
Kapiņu	12474	801	605				1406	11%
Kaplavas	2383	456	82			55	593	25%
Krāslavas	7943	578					578	7%
Kurcuma	2548	183	493	251			927	36%
Laucesas	4002	120	338	252	84		794	20%
Naujenes	6171	46	243		6		295	5%
Piedrujas	6793	1692					1692	25%
Pustiņas	4274	1318					1318	31%
Raudas	1035	19	58	53			130	13%
Salienas	3839	597	115		242		954	25%
Silenes	3365	45	22		524		591	18%
Skaistas	6788	1633					1633	24%
Skrudalienas	3335	651	106		97		854	26%
Sventes	2706	25	196				221	8%
Višķu	10230		289				289	3%

mās tautas skaitīšanas turpina uzrādīt 1925. un 1930. g. skaitīšanai tuvus rādītājus, kas līdzīgās proporcijās ir saglabājušies līdz mūsdienām. Ja ņem vērā 2. tab. uzrādīto laboto uzskaites lapu skaitu attiecīgajos pagastos, tas lielā mērā kompensē citādi neizskaidrojamās svārstības un izskaidro labojumu raksturu un apjomu.

Nepieciešami papildu pētījumi par to, kādi apstākļi izraisīja tautības ierakstu labojumus šajos Austrumlatvijas pagastos un kā tas tieši notika. Pārsvārā labojumi skāra baltkrievus, mazākā apjomā arī poļus, retāk arī krievus un trīs pagastos arī lietuviešus. Visbiežāk tautības ieraksts tika mainīts katoļiem, jo šajos pagastos daudzi latvieši piederēja katoļu ticībai. Tomēr dažos pagastos, kur poļu un baltkrievu skaits bija neliels, tika mainīta tautība arī no pareizticīgiem krieviem uz latviešiem. Tajā pašā laikā šādi labojumi netika veikti citos pierobežas pagastos, kur latviešu īpatsvars bija tikpat zems vai vēl zemāks — piem., Abrenes apriņķī pareizticīgo iedzīvotāju pagastos, vai Rēzeknes un Daugavpils apriņķa vecticībnieku pagastos. Abrenes apriņķa Purvmalas pagastā 1935. g. skaitīšana gan uzrāda latviešu īpatsvara pieaugumu no 12% 1930. g. līdz 32%, tomēr šajā pagastā bija objektīvi iemesli latgaliski runājošos vietējos pareizticīgos iedzīvotājus reģistrēt kā latviešus, kaut arī citās tautskaitēs viņus pieskaitīja krieviem. Latgales un Ilūkstes apriņķa pagastos tika konstatēti nepamatoti tautību labojumi 20 pagastos, kas aptvēra ap 15 tūkstošu iedzīvotāju. Vērojama sakarība, ka pagastos ar augstāku latviešu īpatsvaru laboto kartiņu īpatsvars bija mazāks, bet pagastos ar zemu īpatsvaru labojumu skaits bija lielāks, reizēm pārsniedzot 25%, sasniedzot maksimumu Kurcuma pagastā (36% no pagasta iedzīvotājiem labots tautības ieraksts). Jāsecina, ka labojumu mērķis varēja būt uzrādīt augstāku latviešu īpatsvaru tajos Ilūkstes un Daugavpils apriņķa pierobežas pagastos, uz kuriem savulaik pretendēja kaimiņvalstis, un tiem tuvējos pagastos, kuros iedzīvotāju

etniskā apziņa bija mazāk izteikta. Jāpiekrit arī Marģera Skujenieka atziņai¹⁷, ka 1930. g., pateicoties aģitācijai katoļiem reģistrēties kā poļiem, vairākos pagastos (Skaistas, Kaplavas un Piedrujas) ir uzrādīts palielināts poļu īpatsvars, kas vēlākās tautas skaitīšanās izrādījās nepamatoti augsts.

Secinājumi

Austrumlatvijas iedzīvotāju etniskais sastāvs ir bijis daudz noturīgāks, nekā kopējais iedzīvotāju skaita samazinājums. Visstraujāk pēc kara pieauga iedzīvotāju skaits Rīgas rajonā, bet Latgalē samazinājās visvairāk, jo tieši latgalieši aktīvāk piedalījās urbanizācijas procesos un biežāk pārvietojās uz pārējiem Latvijas novadiem. Neskatoties uz kara un izsūtīšanu izraisīto vietējo iedzīvotāju skaita būtisku samazinājumu, kopējais Latvijas iedzīvotāju skaits tomēr pieauga, turklāt bez lielajām pilsētām iedzīvotāju skaits ir strauji audzis arī Rīgas tuvumā un Zemgales laukos. Turpretim Latgalē iedzīvotāju kopskaits strauji sarucis, visvairāk Ludzas un Krāslavas rajonā. 1935. g. skaitīšanas rezultātos tika labota iedzīvotāju tautība 20 Daugavpils un Ilūkstes apriņķu pagastos, aptverot gandrīz 15000 iedzīvotāju, kas paaugstināja latviešu īpatsvaru galvenokārt uz baltkrievu un poļu rēķina. Nepieciešami turpmāki pētījumi par šiem labojumiem, kā arī par strauji progresējošo Latvijas lauku depopulāciju.

Piebilde: Ādams Nēmets šī raksta tapšanā ir saņēmis atbalstu no SROP-4.2.2/B-10/1-2010-0029 "Supporting Scientific Training of Talented Youth at the University of Pécs".

3.tab. Austrumlatvijas pagastu un pilsētu iedzīvotāju skaita un galveno tautību īpatsvara izmaiņas 1935. g. (ar laboto kartiņu korekciju 2011. g.¹⁸)

Pagasts, pilsēta	iedzīvotāju skaits			Latviešu %		Krievu %		Nākamā lielākā tautība			
	1935. g.	2011. g.	starp.	1935. g.	2011. g.	1935. g.	2011. g.	1935. g.		2011. g.	
Aglonas	4786	1882	39%	78%	80%	12%	14%	Bkr.	5%	Poļi	2%
Aizkalnes	2179	601	28%	87%	87%	7%	9%	Bkr.	4%	Poļi	1%
Aknīste	507	1138	224%	47%	83%	2%	8%	Ebr.	39%	Liet.	6%
Aknīstes	1679	427	25%	84%	89%	2%	5%	Liet.	13%	Liet.	4%
Ambeļu	3115	617	20%	60%	62%	38%	31%	Poļi	1%	Bkr.	2%
Andrupenes	4992	1234	25%	63%	62%	22%	28%	Bkr.	12%	Bkr.	6%
Andzeļu	3549	591	17%	49%	52%	41%	40%	Poļi	9%	Bkr.	4%
Asares	1129	508	45%	95%	88%	2%	7%	Liet.	2%	Liet.	2%
Asūnes	2237	503	22%	88%	69%	8%	13%	Poļi	2%	Bkr.	11%
Atašienes	2571	663	26%	87%	87%	12%	11%	Poļi	1%	Ukr.	1%
Audriņu	3637	1099	30%	43%	34%	56%	63%	Poļi	0%	Ukr.	1%
Aulejas	3060	600	20%	96%	92%	4%	5%	Poļi	0%	Bkr.	2%
Ābeļu	1284	893	70%	97%	72%	1%	21%	Poļi	1%	Bkr.	2%
Baltinavas	5529	1177	21%	82%	87%	12%	12%	Ebr.	3%	Ukr.	1%
Balvi	2024	7176	355%	72%	76%	4%	21%	Ebr.	19%	Bkr.	1%
Balvu	2368	695	29%	77%	84%	23%	14%	Ebr.	0%	Bkr.	1%
Barkavas	2694	1354	50%	96%	96%	1%	3%	Ebr.	3%	Bkr.	0%
Bebrenes	2396	948	40%	91%	88%	4%	6%	Liet.	2%	Poļi	2%
Bērzgales	1773	644	36%	84%	92%	14%	7%	Čig.	1%	Ukr.	0%
Bērziņu	3440	400	12%	74%	68%	6%	15%	Bkr.	19%	Bkr.	13%
Bērzkalnes	1867	494	26%	69%	67%	29%	30%	Bkr.	1%	Ukr.	2%
Bērzpils	3292	812	25%	98%	96%	0.2%	3%	Ebr.	2%	Ukr.	1%
Biķernieku	3926	625	16%	7%	12%	92%	76%	Bkr.	0%	Bkr.	6%
Blontu	2310	422	18%	64%	66%	35%	28%	Poļi	0%	Ukr.	3%
Briežuciema	2248	589	26%	94%	95%	5%	4%	Bkr.	1%	Poļi	0%

Brīgu	3930	608	15%	36%	34%	62%	61%	Bkr.	1%	Bkr.	3%
Ciblas	2113	788	37%	94%	78%	3%	16%	Bkr.	2%	Bkr.	2%
Cirmas	2385	680	29%	56%	56%	29%	39%	Bkr.	11%	Bkr.	3%
Čornajās	5510	1268	23%	50%	41%	47%	53%	Poļi	2%	Ukr.	2%
<i>Dagda</i>	<i>1104</i>	<i>2382</i>	<i>216%</i>	<i>42%</i>	<i>65%</i>	<i>4%</i>	<i>25%</i>	<i>Ebr.</i>	<i>53%</i>	<i>Bkr.</i>	<i>6%</i>
Dagdas	2145	756	35%	87%	69%	11%	21%	Poļi	1%	Bkr.	6%
<i>Daugavpils</i>	<i>51406</i>	<i>93312</i>	<i>182%</i>	<i>33%</i>	<i>20%</i>	<i>21%</i>	<i>54%</i>	<i>Ebr.</i>	<i>22%</i>	<i>Poļi</i>	<i>14%</i>
Dekšāres	2578	792	31%	88%	90%	12%	9%	Ebr.	0%	Ukr.	1%
Demenes	4359	1544	35%	28%	14%	28%	46%	Bkr.	22%	Poļi	26%
Dignājas	1300	526	40%	97%	94%	2%	5%	Poļi	1%	Ukr.	1%
Dricānu	3770	986	26%	96%	96%	3%	3%	Poļi	0%	Bkr.	1%
Dubnas	2317	836	36%	55%	51%	44%	36%	Čig.	1%	Poļi	5%
Dunavas	2248	641	29%	97%	96%	1%	3%	Poļi	1%	Bkr.	1%
Dvietes	1662	583	35%	97%	91%	0.5%	3%	Bkr.	1%	Liet.	2%
Eglaines	2062	894	43%	68%	52%	17%	36%	Liet.	9%	Poļi	3%
Ezernieku	4042	778	19%	70%	55%	19%	35%	Bkr.	6%	Bkr.	4%
Feimaņu	3810	845	22%	46%	49%	46%	47%	Poļi	7%	Bkr.	1%
Gaigalavas	2913	929	32%	95%	95%	3%	5%	Ebr.	1%	Bkr.	0%
Galēnu	3554	853	24%	67%	76%	32%	20%	Ebr.	0%	Ukr.	1%
Gāršenes	1091	894	82%	88%	76%	1%	14%	Liet.	9%	Liet.	4%
Goliševas	1982	409	21%	15%	21%	81%	75%	Bkr.	4%	Ukr.	2%
Grāveru	3292	513	16%	36%	42%	50%	46%	Bkr.	12%	Bkr.	9%
Griškānu	2803	1856	66%	42%	48%	44%	45%	Poļi	14%	Poļi	3%
<i>Ilūkste</i>	<i>1300</i>	<i>2555</i>	<i>197%</i>	<i>53%</i>	<i>56%</i>	<i>8%</i>	<i>23%</i>	<i>Poļi</i>	<i>29%</i>	<i>Poļi</i>	<i>14%</i>
Ilzeskalna	3005	750	25%	70%	84%	25%	14%	Bkr.	3%	Ukr.	2%
Indras	4936	1118	23%	28%	17%	1%	19%	Bkr.	67%	Bkr.	53%
Isnaudas	3894	1031	26%	84%	76%	11%	20%	Poļi	3%	Bkr.	2%
Istras	5533	661	12%	22%	20%	68%	71%	Bkr.	6%	Bkr.	6%
Izvaltas	3611	703	19%	80%	77%	19%	16%	Ebr.	0%	Čig.	2%
Jersikas	2053	928	45%	89%	84%	8%	14%	Bkr.	2%	Bkr.	1%
<i>Jēkabpils</i>	<i>9593</i>	<i>24635</i>	<i>257%</i>	<i>63%</i>	<i>62%</i>	<i>12%</i>	<i>28%</i>	<i>Ebr.</i>	<i>25%</i>	<i>Bkr.</i>	<i>3%</i>

1935. GADA TAUTSKAITES DATU PIELĀGOJUMS RAJONU UN MŪSDIENU PAGASTU IEDALĪJUMAM

Kalkūnes	2066	2296	111%	25%	21%	35%	49%	Liet.	23%	Poļi	18%
Kalna	1925	599	31%	94%	90%	2%	5%	Liet.	2%	Liet.	2%
Kalniešu	3210	755	24%	37%	32%	7%	20%	Bkr.	44%	Bkr.	34%
Kalupes	3515	1427	41%	74%	59%	23%	31%	Poļi	2%	Poļi	4%
Kantinieku	2478	491	20%	60%	51%	39%	44%	Čig.	0%	Ukr.	2%
Kaplavas	2165	640	30%	37%	31%	7%	26%	Bkr.	44%	Poļi	20%
Kastuļinas	4329	846	20%	37%	38%	49%	48%	Bkr.	12%	Bkr.	8%
Kaunatas	5502	1191	22%	69%	69%	22%	26%	Poļi	6%	Bkr.	1%
<i>Kārsava</i>	2181	2231	102%	39%	73%	18%	25%	<i>Ebr.</i>	37%	<i>Bkr.</i>	1%
Kombuļu	2648	593	22%	92%	80%	3%	11%	Poļi	4%	Bkr.	5%
Konstantino- vas	2662	493	19%	80%	69%	18%	18%	Poļi	2%	Bkr.	8%
<i>Krāslava</i>	4542	9112	201%	34%	45%	10%	25%	<i>Ebr.</i>	32%	<i>Bkr.</i>	17%
Krāslavas	1465	494	34%	76%	60%	1%	15%	Bkr.	13%	Bkr.	17%
Krišjāņu	1760	383	22%	90%	96%	7%	3%	Ebr.	2%	Bkr.	1%
Krustpils	2353	895	38%	98%	73%	1%	12%	Poļi	0%	Bkr.	7%
Kubulu	3840	1538	40%	79%	80%	20%	18%	Poļi	1%	Bkr.	1%
Kupravas	180	398	221%	87%	46%	6%	41%	Ebr.	4%	Ukr.	6%
Kūku	2662	1918	72%	94%	77%	4%	17%	Bkr.	3%	Bkr.	3%
Ķepovas	1789	212	12%	94%	72%	0%	11%	Bkr.	5%	Bkr.	9%
Laucesas	1842	1439	78%	15%	19%	43%	50%	Poļi	28%	Poļi	22%
Lauderu	2825	401	14%	13%	22%	82%	72%	Bkr.	2%	Bkr.	3%
Lazdukalnu	4021	919	23%	98%	97%	1%	2%	Ebr.	1%	Ukr.	0%
Lazdulejas	1315	315	24%	44%	58%	56%	39%			Liet.	2%
Leimaņu	1573	516	33%	96%	88%	1%	4%	Bkr.	1%	Liet.	3%
Lendžu	2245	703	31%	94%	91%	4%	8%	Poļi	1%	Bkr.	0%
Liepnas	3947	914	23%	86%	91%	9%	8%	Ig.	3%	Ukr.	0%
Līdumnieku	2928	325	11%	64%	76%	35%	21%	Poļi	1%	Bkr.	0%
Līksnas	3399	1164	34%	98%	77%	1%	14%	Poļi	1%	Poļi	4%
<i>Līvāni</i>	3527	8071	229%	63%	61%	6%	32%	<i>Ebr.</i>	28%	<i>Bkr.</i>	3%
<i>Ludza</i>	5546	8931	161%	40%	58%	22%	36%	<i>Ebr.</i>	27%	<i>Bkr.</i>	2%

Lūznavas	3133	942	30%	44%	54%	52%	40%	Poļi	3%	Bkr.	3%
Malnavas	6098	1296	21%	86%	82%	13%	15%	Bkr.	1%	Bkr.	1%
Maltas	3822	2980	78%	59%	49%	35%	43%	Poļi	7%	Poļi	2%
Maļinovas	3364	917	27%	25%	22%	74%	61%	Poļi	0%	Poļi	7%
Mākoņkalna	4088	610	15%	66%	62%	31%	32%	Poļi	3%	Ukr.	3%
Medņevas	2748	724	26%	96%	95%	3%	3%	Poļi	0%	Ukr.	1%
Medumu	2543	960	38%	20%	19%	24%	42%	Poļi	27%	Poļi	25%
Mežāres	2734	792	29%	48%	31%	52%	65%	Ebr.	1%	Bkr.	2%
Mežvidu	5104	921	18%	94%	95%	3%	3%	Bkr.	1%	Liet.	1%
Mērdzenes	3264	670	21%	75%	79%	21%	19%	Bkr.	3%	Poļi	0%
Murmastie- nes	2908	786	27%	97%	96%	3%	2%	Ebr.	0%	Ukr.	1%
Nagļu	1149	506	44%	92%	96%	7%	3%	Poļi	1%	Bkr.	0%
Naujenes	6501	5394	83%	61%	34%	38%	47%	Bkr.	1%	Poļi	10%
Nautrēnu	6198	1189	19%	97%	96%	1%	3%	Bkr.	1%	Poļi	0%
Nirzas	3536	423	12%	85%	79%	13%	15%	Poļi	1%	Ukr.	3%
Nīcgales	2115	736	35%	81%	69%	18%	22%	Čig.	0%	Bkr.	3%
Ņukšu	2144	421	20%	82%	71%	17%	24%	Poļi	1%	Bkr.	2%
Ozolaines	3879	1876	48%	22%	39%	76%	55%	Poļi	1%	Poļi	2%
Ozolmuižas	2122	939	44%	60%	55%	35%	40%	Poļi	5%	Poļi	1%
Pasienes	4605	635	14%	50%	28%	10%	42%	Bkr.	27%	Bkr.	23%
Pededzes	3045	736	24%	44%	21%	52%	75%	Ig.	3%	Ukr.	1%
Pelēču	2404	727	30%	82%	75%	9%	21%	Bkr.	7%	Poļi	3%
Piedrujas	2281	518	23%	43%	19%	6%	19%	Bkr.	42%	Bkr.	53%
Pildas	4382	601	14%	59%	43%	36%	52%	Poļi	2%	Bkr.	2%
Pilskalnes	2710	1050	39%	73%	77%	1%	10%	Poļi	20%	Poļi	8%
<i>Preiļi</i>	1748	7273	416%	29%	61%	16%	34%	Ebr.	48%	<i>Poļi</i>	1%
Preiļu	3208	1092	34%	61%	67%	38%	29%	Poļi	1%	Bkr.	1%
Prodes	1578	306	19%	84%	85%	2%	7%	Liet.	11%	Liet.	5%
Pureņu	1966	366	19%	81%	74%	17%	22%	Poļi	1%	Ukr.	2%
Pušas	2617	423	16%	75%	81%	16%	14%	Poļi	8%	Poļi	3%

1935. GADA TAUTSKAITES DATU PIELĀGOJUMS RAJONU UN MŪSDIENU PAGASTU IEDALĪJUMAM

Pušmucovas	2906	580	20%	90%	86%	10%	13%	Poļi	1%	Bkr.	1%
<i>Rēzekne</i>	<i>13631</i>	<i>32328</i>	<i>237%</i>	<i>44%</i>	<i>47%</i>	<i>20%</i>	<i>46%</i>	<i>Ebr.</i>	<i>25%</i>	<i>Poļi</i>	<i>2%</i>
Riebiņu	4688	1348	29%	48%	51%	44%	44%	Ebr.	7%	Bkr.	2%
Rikavas	2966	788	27%	75%	63%	24%	35%	Poļi	0%	Bkr.	1%
Robežnieku	3794	942	25%	28%	35%	4%	15%	Bkr.	58%	Bkr.	40%
Rožkalnu	3072	706	23%	90%	93%	8%	5%	Poļi	1%	Bkr.	0%
Rožupes	3177	1217	38%	76%	82%	20%	14%	Poļi	3%	Poļi	2%
Rubenes	3426	1017	30%	95%	94%	2%	4%	Liet.	1%	Liet.	1%
Rudzātu	2694	820	30%	85%	88%	14%	10%	Poļi	1%	Poļi	0%
Rugāju	6042	1444	24%	84%	91%	12%	8%	Ebr.	2%	Ukr.	1%
Rundēnu	4761	504	11%	35%	34%	47%	62%	Bkr.	11%	Bkr.	2%
Rušonas	5140	1510	29%	74%	73%	19%	20%	Bkr.	5%	Poļi	4%
Sakstagala	3748	1387	37%	61%	52%	39%	43%	Čig.	0%	Ukr.	1%
Salas	2356	2930	124%	96%	79%	3%	13%	Poļi	1%	Bkr.	3%
Salienas	2039	632	31%	25%	21%	40%	48%	Bkr.	28%	Poļi	19%
Salnavas	4271	751	18%	90%	93%	8%	6%	Poļi	1%	Ukr.	0%
Saunas	3212	1003	31%	92%	95%	8%	4%	Ebr.	0%	Ukr.	0%
Silajāņu	2522	451	18%	34%	34%	63%	63%	Poļi	2%	Poļi	2%
Silmalas	8583	2777	32%	31%	26%	64%	70%	Poļi	3%	Bkr.	2%
Siļukalna	2345	559	24%	99%	97%	0.7%	2%	Ebr.	0%	Ukr.	1%
Skaistas	3555	637	18%	87%	79%	1%	8%	Bkr.	9%	Bkr.	10%
Skrudalienas	3632	1260	35%	38%	9%	44%	56%	Bkr.	9%	Poļi	19%
Sokolku	2551	745	29%	45%	27%	55%	71%	Poļi	0%	Poļi	1%
Stabulnieku	2689	815	30%	82%	86%	18%	13%	Poļi	0%	Ukr.	0%
Stoļerovas	2459	642	26%	71%	70%	24%	27%	Poļi	3%	Bkr.	1%
Strūžānu	379	842	222%	99%	68%	1%	28%			Poļi	2%
<i>Subate</i>	<i>1489</i>	<i>659</i>	<i>44%</i>	<i>32%</i>	<i>57%</i>	<i>25%</i>	<i>33%</i>	<i>Ebr.</i>	<i>26%</i>	<i>Liet.</i>	<i>5%</i>
Susāju	4941	618	13%	97%	93%	1%	6%	Bkr.	1%	Bkr.	0%
Sutru	2014	620	31%	77%	75%	20%	22%	Poļi	3%	Poļi	1%
Svariņu	2374	395	17%	67%	57%	8%	22%	Bkr.	20%	Bkr.	11%
Sventes	2605	1180	45%	57%	28%	5%	30%	Poļi	22%	Poļi	31%

Šēderes	2502	999	40%	60%	53%	12%	27%	Poļi	13%	Poļi	11%
Šķeltovas	3445	689	20%	60%	51%	38%	37%	Bkr.	2%	Čig.	4%
Šķaunes	3567	542	15%	88%	76%	1%	12%	Bkr.	7%	Bkr.	8%
Šķilbēnu	3764	1170	31%	71%	85%	28%	14%	Ig.	1%	Bkr.	0%
Tabores	2171	893	41%	32%	18%	35%	54%	Bkr.	27%	Poļi	16%
Tilžas	3211	1028	32%	92%	95%	3%	3%	Ebr.	2%	Bkr.	0%
Turku	2468	840	34%	79%	76%	20%	22%	Bkr.	1%	Bkr.	1%
Upmalas	2734	812	30%	96%	94%	0.4%	2%	Poļi	3%	Poļi	1%
Ūdrīšu	3484	1394	40%	79%	57%	4%	22%	Bkr.	11%	Bkr.	11%
Vaboles	3092	796	26%	95%	80%	5%	14%	Vāc.	0%	Čig.	2%
<i>Varakļāni</i>	1883	1979	105%	44%	91%	3%	7%	Ebr.	51%	Bkr.	1%
Varakļānu	3664	795	22%	97%	96%	2%	3%	Ebr.	1%	Ukr.	0%
Variešu	2884	1121	39%	94%	84%	3%	10%	Bkr.	2%	Bkr.	2%
Vārkavas	2642	595	23%	73%	68%	26%	27%	Ebr.	1%	Poļi	2%
Vecsalienas	1874	637	34%	35%	17%	30%	51%	Bkr.	27%	Poļi	16%
Vectilžas	1663	430	26%	87%	93%	13%	4%	Ebr.	0%	Ukr.	1%
Vecumu	3072	551	18%	87%	88%	6%	11%	Bkr.	4%	Ukr.	0%
Vērēmu	3117	1563	50%	76%	73%	20%	23%	Poļi	3%	Bkr.	2%
<i>Vijaka</i>	1088	1487	137%	40%	65%	12%	27%	Ebr.	44%	Čig.	3%
<i>Vijāni</i>	1434	3208	224%	46%	47%	23%	50%	Ebr.	28%	Bkr.	1%
Viļānu	4433	1664	38%	60%	54%	39%	45%	Poļi	1%	Bkr.	1%
Višķu	4891	1774	36%	48%	54%	38%	35%	Ebr.	10%	Poļi	5%
Viksnas	3027	694	23%	64%	81%	32%	17%	Poļi	2%	Bkr.	1%
Vīpes	1622	697	43%	76%	60%	23%	35%	Ebr.	0%	Bkr.	2%
Zaļesjes	4094	659	16%	20%	21%	30%	53%	Bkr.	42%	Bkr.	21%
Zasas	1808	895	50%	95%	92%	3%	5%	Poļi	1%	Liet.	1%
<i>Zilupe</i>	1566	1658	106%	30%	27%	23%	56%	Ebr.	30%	Bkr.	10%
Zvirgzdenes	3842	760	20%	91%	80%	5%	17%	Poļi	2%	Bkr.	1%
Žiguru	806	717	89%	92%	74%	4%	24%	Bkr.	2%	Ukr.	1%

4. tab. Latvijas iedzīvotāju skaitliski lielāko tautību īpatsvars 1935. un 1959. g. 26 rajonu un septiņu pilsētu administratīvajā iedalījumā¹⁹

Rajoni, pils.	1935.g. vīsi	Latvieši	Krievi	Ebreji	Vācieši	Poļi	Baltkrievi	Lietuv.	Igauni	Citi	1959.g. vīsi	Latvieši	Krievi	Ebreji	Poļi	Baltkrievi	Lietuv.	Igauni	Citi
Aizkraukles	40791	85,3%	1,6%	3,2%	4,7%	0,8%	0,7%	3,5%	0,1%	0,2%	40085	86,2%	9,1%	0,1%	0,9%	1,0%	1,8%	0,1%	0,9%
Alūksnes	39546	86,0%	6,9%	0,7%	0,3%	0,2%	0,6%	0,0%	5,0%	0,2%	33060	81,3%	13,9%	0,1%	0,4%	0,4%	0,1%	3,1%	0,7%
Balvu	58757	83,6%	12,1%	2,4%	0,0%	0,6%	0,9%	0,1%	0,2%	0,2%	48207	75,8%	22,6%	0,1%	0,4%	0,3%	0,1%	0,2%	0,5%
Bauskas	40806	89,1%	0,5%	2,5%	0,7%	0,7%	0,2%	5,6%	0,1%	0,5%	46773	71,8%	12,2%	0,1%	1,8%	2,1%	10,7%	0,1%	1,2%
Cēsu	56104	95,8%	1,2%	0,5%	0,8%	0,7%	0,5%	0,2%	0,1%	0,3%	56981	83,2%	12,6%	0,2%	1,3%	1,3%	0,4%	0,1%	1,0%
Daugavpils	76250	60,5%	28,1%	1,7%	0,2%	4,4%	2,7%	2,2%	0,0%	0,2%	60637	41,6%	36,6%	0,1%	14,9%	3,7%	2,5%	0,0%	0,7%
Dobeles	35216	89,8%	0,8%	0,7%	1,4%	1,2%	0,5%	4,8%	0,0%	0,6%	43690	70,6%	15,4%	0,1%	1,8%	2,4%	7,9%	0,1%	1,7%
Gulbenes	34261	95,4%	1,8%	0,5%	0,4%	0,6%	0,8%	0,1%	0,2%	0,3%	31940	85,6%	11,6%	0,1%	0,8%	0,9%	0,2%	0,2%	0,7%
Jelgavas	30594	91,2%	1,0%	0,1%	0,8%	1,4%	0,9%	4,0%	0,0%	0,6%	39574	63,8%	22,4%	0,1%	2,9%	4,1%	5,2%	0,1%	1,4%
Jēkabpils	59329	83,6%	6,7%	4,1%	0,3%	0,9%	1,1%	3,1%	0,0%	0,3%	58144	68,3%	23,0%	1,0%	1,7%	1,5%	3,0%	0,1%	1,3%
Krāslavas	82008	70,3%	14,4%	3,0%	0,1%	3,9%	7,8%	0,4%	0,0%	0,2%	57870	50,2%	20,8%	0,3%	5,6%	22,3%	0,3%	0,0%	0,5%
Kuldīgas	44900	89,0%	0,5%	1,7%	7,1%	0,6%	0,5%	0,4%	0,0%	0,3%	41738	90,2%	4,6%	0,1%	0,8%	0,8%	2,4%	0,0%	1,1%
Liepājas	67347	92,7%	0,5%	1,4%	3,0%	0,5%	0,2%	1,3%	0,0%	0,2%	59157	86,4%	6,4%	0,1%	0,6%	0,9%	4,4%	0,1%	1,2%
Limbažu	42579	96,2%	0,4%	0,3%	0,4%	0,4%	0,2%	0,1%	1,4%	0,4%	41119	88,1%	8,1%	0,0%	0,9%	0,9%	0,4%	0,7%	0,8%
Ludzas	94986	62,8%	25,7%	3,2%	0,1%	2,7%	5,1%	0,1%	0,1%	0,3%	64508	59,5%	33,3%	0,7%	1,0%	5,0%	0,1%	0,0%	0,4%
Madonas	59421	94,5%	1,3%	2,5%	0,2%	0,4%	0,8%	0,1%	0,0%	0,3%	54201	84,4%	11,3%	0,2%	0,8%	1,1%	0,2%	0,1%	1,2%
Ogres	28688	93,7%	1,8%	0,6%	1,0%	1,2%	0,9%	0,5%	0,1%	0,3%	35191	78,8%	14,5%	0,3%	1,9%	2,5%	0,9%	0,1%	1,0%

Preiļu	62661	75,2%	19,1%	3,7%	0,1%	1,5%	0,3%	0,1%	0,0%	0,1%	51564	69,4%	26,7%	0,1%	2,6%	0,6%	0,1%	0,0%	0,5%
Rēzeknes	93320	60,3%	35,0%	1,1%	0,0%	2,8%	0,5%	0,1%	0,0%	0,2%	66750	58,1%	38,8%	0,1%	2,1%	0,4%	0,1%	0,0%	0,4%
Rīgas	42218	93,4%	1,5%	0,4%	0,8%	1,7%	0,7%	0,8%	0,2%	0,4%	78801	66,8%	24,0%	0,2%	2,0%	3,4%	1,7%	0,1%	1,8%
Saldus	39387	91,0%	0,6%	1,1%	2,3%	0,8%	0,4%	3,4%	0,1%	0,4%	35751	86,5%	6,0%	0,1%	0,7%	1,4%	4,2%	0,0%	1,0%
Talsu	45924	91,6%	1,5%	2,2%	1,1%	0,6%	0,4%	0,3%	0,4%	1,9%	50563	90,7%	4,8%	0,0%	0,9%	1,0%	0,4%	0,2%	1,9%
Tukuma	48005	89,6%	1,0%	2,2%	4,2%	1,0%	0,8%	0,4%	0,1%	0,6%	50823	85,3%	9,4%	0,4%	1,1%	1,5%	0,5%	0,1%	1,8%
Valkas	38612	94,5%	0,9%	0,8%	0,5%	0,6%	0,4%	0,2%	1,8%	0,3%	38411	78,9%	15,1%	0,1%	1,2%	1,6%	0,6%	1,3%	1,1%
Valmieras	48018	96,7%	0,4%	0,3%	0,5%	0,5%	0,3%	0,2%	0,7%	0,2%	49288	83,4%	12,2%	0,1%	1,2%	1,3%	0,3%	0,5%	0,9%
Ventspils	23567	94,2%	0,4%	0,7%	1,6%	0,4%	0,5%	0,1%	0,1%	2,1%	18573	93,5%	3,5%	0,0%	0,5%	0,7%	0,3%	0,1%	1,4%
Rīgas p.	386766	63,2%	7,3%	11,3%	10,0%	4,1%	1,2%	1,5%	0,6%	0,9%	580423	44,5%	39,4%	5,1%	2,8%	3,2%	1,0%	0,2%	3,7%
Daugavpils p.	51407	32,7%	21,3%	22,1%	1,0%	17,8%	2,7%	0,9%	0,1%	1,4%	65459	13,2%	55,9%	3,4%	18,4%	5,6%	0,7%	0,0%	2,7%
Jelgavas p.	34099	78,9%	3,0%	6,0%	6,8%	1,8%	1,2%	1,6%	0,1%	0,5%	36270	59,7%	29,7%	0,5%	1,3%	3,3%	1,7%	0,2%	3,3%
Jūrmalas p.	13663	86,6%	2,9%	1,5%	5,5%	1,7%	0,7%	0,4%	0,1%	0,5%	37954	50,7%	38,2%	1,3%	1,6%	3,2%	0,8%	0,2%	4,0%
Liepājas p.	57098	68,0%	2,7%	12,9%	8,1%	4,0%	0,7%	2,8%	0,2%	0,6%	71464	52,4%	34,3%	1,0%	2,2%	2,4%	2,8%	0,2%	4,8%
Rēzeknes p.	13631	44,4%	20,2%	24,4%	0,5%	7,2%	2,7%	0,1%	0,1%	0,4%	21429	30,5%	58,0%	2,1%	5,1%	1,6%	0,3%	0,1%	2,2%
Ventspils p.	15977	83,7%	0,9%	7,8%	4,6%	0,7%	0,4%	0,5%	0,2%	1,3%	27420	60,4%	28,8%	0,7%	1,0%	4,0%	0,5%	0,1%	4,4%
LATVIJA	1905936	77,0%	8,8%	4,9%	3,3%	2,6%	1,4%	1,2%	0,4%	0,5%	2093818	62,0%	26,6%	1,7%	2,8%	2,9%	1,5%	0,2%	2,1%
Abrenes nov.	44566	12,5%	85,8%	0,2%	0,1%	0,7%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%									

Avoti un piezīmes

- ¹ *Ceturrtā tautas skaitīšana Latvijā 1935. gadā. IV. Tautība.* Rīga: Valsts Statistiskā pārvalde, 1937. 302. lpp.
- ² LVVA, 1308. f., 12. apr., 14055.–14235. l. (1935. g. tautas skaitīšanas ģimeņu, saimes uzskaites kartītes).
- ³ *Ceturrtā tautas skaitīšana Latvijā 1935. gadā. IV. Tautība.* 285.–373. lpp.
- ⁴ *Latvijas Vēstures atlants 2005. No senajiem laikiem līdz mūsdienām* (red. J. Tur-lajs u.c.). Rīga, Jāņa sēta. 46.–47. lpp.
- ⁵ *Latvijas ceļu karte. 59 krāsaini karšu at-vērumi.* Rīga: Satiksmes ministrijas Šose-ju un zemesceļu departaments, 1940.
- ⁶ LVVA, 1308. f., 12. apr., 14055.–14235. l. (1935. gada tautas skaitīšanas ģimeņu, saimes uzskaites kartītes).
- ⁷ Mežs I. Latgalieši — Abrenes novada pa-matiedzīvotāji. *Diena*. 2004. 13. nov. 15. lpp.
- ⁸ *Latvijas pagasti.* Enciklopēdija. Rīga: a/s Preses nams, 2001. I sējums. 365.–367. lpp.
- ⁹ Šolks G., Németh A. Alteration of the eth-nic diversity and ethnic segregation index in Latvia during the first and second in-dependence periods. *Romanian Journal for Baltic and Nordic Studies*. 2012. 4: 9–33.
- ¹⁰ Rauch G. & Misiunas R. J., Taagepera R. *A balti államok története [The History of the Baltic States]*. Budapest: Osiris-Századvég, 2000. 219. p.
- ¹¹ Zvidriņš P. Change of Ethnic Composition of the Baltic States. *Nationalities Papers*, 1994. Vol. 22. No.2. pp. 365–377.
- ¹² Mežs I. *The Latvian Language in the Mi-rror of Statistics*. Rīga: Jāņa sēta, Map Publishers, 2005. 37 p.
- ¹³ <http://std.gmcrosstata.ru/webapi/jsf/tab-leView/customiseTable.xhtml#> (Krievijas 2010. g. tautas skaitīšana).
- ¹⁴ *Ceturrtā tautas skaitīšana Latvijā 1935. gadā. IV. Tautība.* 286. un 329. lpp.
- ¹⁵ *Otrā tautas skaitīšana Latvijā 1925. gadā* 10. februārī. M.Skujenieka teksts un re-dakcija. Rīgā: Valsts Statistiskā pārvalde, 1925.–1928. 94.–96. lpp.; *Ceturrtā tautas skaitīšana Latvijā 1935. gadā. IV. Tautība.* 334.–335. lpp.; LVVA, 1308. f., 15. apr., 1319. l. (1941. g. iedzīvotāju reģis-trācija); LVVA, 1308. f., 15. apr., 1426. l. (1943. g. tautas skaitīšana).
- ¹⁶ LVVA, 1308. f., 12. apr., 14055.–14235. l. (1935. g. tautas skaitīšanas ģimeņu, saimes uzskaites kartītes).
- ¹⁷ *Ceturrtā tautas skaitīšana Latvijā 1935. gadā. IV. Tautība.* 291. un 321. lpp.
- ¹⁸ LVVA, 1308. f., 12. apr., 14055.–14235. l. (1935. g. tautas skaitīšanas ģimeņu, saimes uzskaites kartītes); Centrālā Sta-tistikas pārvalde. Pastāvīgo iedzīvotāju tautību sadalījums republikas pilsētām, novadiem, novadu pagastiem un pilsētām. 2011. g. tautas skaitīšanas dati.
- ¹⁹ LVVA, 1308. f., 12. apr., 14055.–14235. l. (1935. g. tautas skaitīšanas ģimeņu, saimes uzskaites kartītes); Rīga: Latvijas PSR Valsts Statistikas komiteja, 1989. *gada Vissavienības tautas skaitīšanas rezultāti. Latvijas PSR* (demogrāfiskie rādītāji). 1990. 133.–134. lpp. (1959. g. tautas skaitīšanas rezultāti rajonu griezu-mā).

ADAPTATION OF 1935 CENSUS DATA TO CURRENT ADMINISTRATIVE DIVISION

Ilmārs Mežs, Ádám Németh

Summary

Key words: *Population census of 1935, number of population, ethnic structure, changes of administrative division*

Significant changes in population size and ethnic structure have occurred in Latvia over the last century, but it is difficult to analyze the changes on the level of districts, as well smaller rural divisions due to border changes. To compare the changes of the number of population and its ethnic structure in different areas, we need data from regular census as well as geographically stable or compatible administrative divisions. Regular population census detailed data for Latvia are available from more than 10 census (1897, 1920, 1925, 1930, 1935, 1943, 1959, 1970, 1979, 1989, 2000, and 2011), but the administrative divisions have changed significantly. The current administrative division has been formed by merging the previous smaller civil parishes (*pagasti*), so it is still possible to make calculations between the current division and the former 26 districts and vice versa. But so far it was impossible to make accurate comparisons between the pre-war 19 counties and later 26 districts, which existed until 2009 and even more difficult is to compare historic and current civil parishes. As a result, it is impossible to make an accurate population and the composition of an analysis comparing the pre-war and post-war data. This article aims to bridge this gap created by the administrative border changes to enable accurately compare the size of population and ethnic composition in the long term through a special method. In addition this article includes unpublished statistical information of the 1935 census about Eastern Latvia.

Ethnic composition of the population has been much more stable than the total number of population in Eastern Latvia. The most rapid increase of the population between 1935 and 1959 was recorded in Riga area, but the largest depopulation occurred in Latgale, since Latgalian more actively moved to other regions of the country. In spite of the war and deportations the total population of Latvia has increased. In addition to large increase of biggest cities, the population has grown rapidly in the vicinity of Riga and Zemgale. But the total population of Latgale has rapidly declined, especially in Ludza and Krāslava regions. Some corrections of ethnicity have been found in published results of 1935 census in some of 20 municipalities, covering almost 15 000 inhabitants, mostly increasing the share Latvians on behalf of Belarusians and Poles.